

Leto XVI.

Številka 2.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^R. DANILO MAJARON.

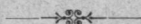

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1900.

VSEBINA.

1. <i>A. Levec</i> : Ima li po civ. pr. r. (§ 183.) predsednik senata diskrecijonarno oblast glede provedbe dokazov. (Konec.) . . .	33
2. <i>Dr. K. W.</i> : Kako je uporabiti določila zakona z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak. (o avtorski pravici)? . . .	37
3. <i>P. pl. Radics</i> : Opomin pred prisego, zapriseganje in zaslišavanje prič v slovenskem jeziku (l. 1729.) (Konec.) . . .	41
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Podsodnost za pokojninske zahteve mestnih stražnikov	43
<i>b)</i> Odškodnina za zlorabo zastavljenega biciklja. — K uporabi §-ov 43. in 45. c. pr. r.	45
<i>c)</i> Iz uknjiženja prava na kamate od ustanovljenog dana ne slijedi, niti opstoji zakonska pretpostava, da nisu isti bili plaćeni, pa zato nemože se na nje, ako nisu bili prijavljeni, imati obzira kod ovršne razdiobe . . .	50
Kazensko pravo.	
<i>a)</i> Ne bis in idem	51
<i>b)</i> Dvakrat na smrt obsojen	53
5. Iz upravne prakse.	
Dražba občinskega lova se mora praviloma vršiti vpričo župana; kadar politična oblastva potrjujejo dražbeni akt, tudi ne smejo prezreti gmotnih koristi občanov.	
Občinski lov se lahko odda tudi pod izklicno ceno . . .	55
6. XIII. redna glavna skupščina društva »Pravnika«	57
7. Književna poročila	60
8. Razne vesti	62

Slovenski Pravnik.

Leto XVI.

V Ljubljani, 15. februarja 1900.

Štev. 2.

Ima li po civ. pr. r. (§ 183.) predsednik senata diskrecijonarno oblast glede provedbe dokazov.

Spisal A. Levec, c. kr. deželnosodni svetnik v Novem mestu.

(Konec.)

III.

Po dosedanjih izvajanjih smo se hoteli seznaniti s pojmom diskrecijonarne oblasti predsednikove glede na provedbo dokazov in skušali pokazati, da takšna diskrecijonarna oblast nikakor ni naprava kazenske pravde, na kojoj bi se beseda prilagala.

Tako malo, kakor za polje kazenske pravde, dá se braniti zadevna oblast predsednikova tudi kakor naprava civilne pravde. Takšna oblast sicer tukaj ne nasprotuje strankarskemu stališču tožitelja, ker v civilni pravdi velja načelo, da si sodišče lahko v mejah stvarnih predlogov priskrbi tudi samo ob sebi temelj za svojo odločbo in da zlasti more uradoma pritegniti tudi vsa dokazila, ki mu postanejo iz pravde znana (glej motive zv. II., str. 264 uradne zbirke priprav), — toda drugi pomisleki glede te oblasti veljajo radi mejsobne podobnosti kazenske in civilne pravde tudi za le-tó.

Iz enakih razlogov, kakor za kazensko, se tudi za civilno pravdo ne moremo sklicevati na preiskovalno maksimo, da bi se opravičila diskrecijonarna oblast predsednikova glede na provedbo dokazov. Tudi tukaj ima vsak član sodišča pravico inkvizitorno postopati (§ 182. odst. 3 in 193 c. pr. r.) in tedaj delovati na to, da se poizve stvarni položaj, kakoršen odgovarja objektivni resnici. Da ima pa posebno predsednik dolžnost delati na to, temu ni vzrok kako večje njegovo pravo, ampak to, da mora povsod — kakor se izražajo motivi — kjer se snide več oseb na skupni razgovor o kaki stvari in kjer naj bo ta razgovor več, nego golo menjavanje mislij, več

nego kak pogovor, tako tudi pri razpravah v pravdi biti nekdo, ki vodi diskusijo, določuje njen tek, jo drži v pravih mejah in ki skrbi, da pridejo v pravem redu ali pravi zvezi na razgovor vse posamezne točke, katere je razložiti in pojasniti, da se tako doseže razpravni smoter.

Sodišča (senata) skrb pa ni samo ta, da se v dejanskem pogledu dobé vsa pojasnila, marveč mora, da se poistinijo vsa pojasnjena dejstva, pritegniti uradoma vsa iz pravde znana mu dokazila. Ta oblast izvira iz inkvizicijskega principa in zakon jo glede na posamezna dokazila (na pr. ogled § 368. c. pr. r., zaslišanje strank § 371. c. pr. r.) tudi izrecno priznava.

Dalje velja v civilni pravdi, bodi za uradno, bodi za od strank predlagano sprejemanje dokazov pravilo, da se smé vršiti le vsled senatovega sklepa. To sicer v zakonu ni nikjer izrecno povedano, izhaja pa iz tega, ker pristojajo vsi važnejši čini materialnega pravnega vodstva senatu, ker se smejo sprejeti le dokazi, ki jih ima sodišče (senat) za važne (§ 276. c. pr. r.), ker prav tako mora sodišče (senat) nevažne zavrniti (§ 275. c. pr. r.) in slednjič, ker je pogoj vsake provedbe dokaza poprejšnji dokazni sklep (§ 277. c. pr. r.), a storitev takega sklepa spada kot važnejši čin pravnega vodstva k opraviлом senata; to je tudi v odgovoru k §-u 277. c. pr. r. izrecno priznано.

Iz rečenega torej izhaja, da je diskrecionarna oblast predsednikova glede na provedbo dokazov na eni strani popolnoma odveč, ker namreč po veljavnih načelih senatu ni le upoštevati dokazov, ki jih stranke ponudijo, nego more tudi uradoma dokaze dobiti, na drugi strani pa se diskrecijonarna oblast ne ujema s principi, veljavnimi za štadij dokazov, ker sega v senatove pravice.

Če je tedaj konferenca odstranila predsednikovo diskrecijonarno oblast glede na provedbo dokazov, ni s tem opustila nikakega važnega principa, ampak je tako izločila iz načrta le napravo, ki si je navzkriž z občnimi pravnimi načeli.

Predsedniku torej ni treba in mu tudi ne pristojajo, da bi iz svoje moči kak ogled opravil, ali presojo po zvedencih provedel, oziroma da bi dal te dokaze vsprejeti po odbranem

ali zaprošenem sodniku, nego on sme ogled ali presojo le »odrediti«, t. j. vkreniti, kar treba za provedbo dokazov pri prvi ali preloženi razpravi, ako bi jo senat sklenil. Predsednik torej sme predmete, ki bi jih bilo ogledati ali presoditi po zvedencih, za razpravo priskrbeti in zvedence na razpravo povabiti. Če se naj ogled ali presoja vrši kje zunaj, tedaj odredi predsednik, če kaže, razpravo na licu mesta in vkrene vse potrebno, da se lahko provedejo dokazi; če bi bila razprava na licu mesta predraga, tedaj je najboljša, da počaka predsednik razprave, ki pokaže, ali naj se dokazi provedô in na kak način.

V dokaz, da je naša razlaga 4. odst. §-a 183. c. pr. r. prava, sklicujemo se tudi na spis drja. Beisserja: »Beweisbeschlüsse des Senates und Beweisanordnungen des Vorsitzenden« v 8. št. »Ger. Zeitg.« l. 1897. kjer razpravlja pisatelj o oblasti predsednikovi po smislu §-a 183. c. pr. r. in se jednako izraža, a ne da bi svoj nazor utemeljil. Pravi namreč, da ima predsednik v kazenski pravdi po §-u 254. k. pr. r. mnogo večjo oblast, nego li predsednik v civilni pravdi po §-u 183. c. pr. r., kajti oni lahko priče povabi, in tudi pri glavni razpravi zasliši, tako tudi more ogled in dokaz po zvedencih ne samo pripraviti, marveč tudi provesti brez senatovega dokaznega sklepa in ne da bi ga mogel senat po zakonu ovirati; predsednik civilnega sodišča pa more le pozivati (»auffordern«), ukrepati (»verfügen«), povzročati (»veranlassen«) ter odrejati (»anordnen«) in iz njegovih odredb in priprav postane le tedaj resnična provedba dokazov, če poprej stori senat dokazni sklep po smislu §-a 277. c. pr. r.

IV.

Besede »Take poizvedbe« v zadnjem odstavku §-a 183. c. pr. r. se nanašajo le na naredbe, dopustne po št. 4. To izhaja jasno iz tega, da je bil le v št. 4. (vladne predloge) govor o pravih poizvedbah. Po besedilu konference bi moglo biti to dvomljivo, ker so med št. 4. in zadnji odstavek vladne predloge uvrstili sedanji predzadnji odstavek in se je tako zveza pretrgala. Ker pa pravi zadnji odstavek, da je moči take

poizvedbe odrediti celo pred začetkom ustne razprave, bi se po tem znabiti št. 4. razlagala tako, da ima predsednik pravico do označenih naredb le po začetku ustne razprave. To pa ni pravilno. Predsednikove naredbe po smislu št. 4. spadajo prav tako, kakor naredbe po smislu št. 1, 2 in 3 k pripravljavni predsednikovi delavnosti, ki ima namen, da se začetek in tek razprave ne ovira in treba jih je torej izdati pred začetkom ali nadaljevanjem razprave.¹⁾

Iz tega izhaja, da konferenca zadnjemu odstavku §-a 183 ni dala čisto pravega besedila. Vzrok temu je, ker je konferenca — to se je v začetku tega spisa pokazalo — v bistvu le nekatere besede premenjala, ni pa pazila na zvezo med št. 4. in zadnjim odstavkom; ta zveza je pač vstrezala vladni predlogi, ki je mislila v št. 4. §-a 199. uvesti diskrecijonarno oblast predsednika glede na provedbo dokazov, kakršna je v §-u 254. k. pr. r. t. j. diskrecijonarna oblast, ki bi nastala in utemeljena bila v ustni razpravi sami.

Dalje je konferenca pač pretiravala, ko je predsedniku tudi pod pogoji, omenjenimi v zadnjem odstavku, odrekla pravico poizvedavati pred začetkom ustne razprave; kajti tu, kjer je večinoma potreba hitrega delovanja, ne zadočuje gola »odreditev«, marveč je vršiti poizvedbe same. Tudi senat ni še prav nič na delu, da bi mogel v stvari storiti kak sklep, in zadevno uradno dejanje je takšno, da ga ne more zvršiti senat, nego le posamen sodnik. Popravek konference tudi zato ni bil umesten, ker imajo te poizvedbe večinoma značaj varovanja dokazov, katere ima po §-u 386., odst. 2. c. pr. r. pravico izvajati predsednik senata.

Toda po besedilu tega določila zakonovega in po intenciji zakonodavca je tudi o tej kategoriji dokaznih poizvedeb trditi, da njih vzprejemanje ne more predsednik sam po sebi skleniti in izvršiti, nego poizvedbe se smejo vršiti le vsled

¹⁾ Navedeno pretrganje zveze med zadnjim odstavkom in št. 4. §-a 183. je morda napotilo Demmel-ja („Der neue Civilprocess“ v prilogi k št. 25. „Ger. Halle“ l. 1898, razlaga §-a 229.) k napačni razlagi, da je upravičen predsednik sploh k vsem naredbam po št. 1, 2, 3 in 4 §-a 183. pred začetkom ustne razprave le pod pogoji zadnjega odstavka.

sklepa senata, (ki se »ad hoc« zbere). »Odredba« predsednikova torej tudi v takih slučajih ne bo več nego pripravljavno delovanje.

* * *

Na zaglavno vprašanje je torej po vsem tem odgovoriti, da nima predsednik senata po civilnopravdnem redu diskrecijonarne oblasti glede na provedbo dokazov, ker določilo v št. 4. in v zadnjem odstavku §-a 183. ne podeljuje take oblasti, nego tudi pravice, ki jih ima predsednik iz teh določil zakona, ustanavljajo tako, kakor pravice, ki jih ima iz št. 1, 2 in 3 §-a 183. le toliko njegove diskrecijonarne oblasti, da sme po svojem izprevidu ukreniti vse, kar je potrebno, da potem senat uradoma provaja dokaze. — Tako moramo tudi izjaviti, da odgovor k §-u 183. c. pr. r., ki smo ga navedli začetkom tega spisa, ne obsega prave razlage, ker po rečenem se ne strinja niti z besedilom omenjenih določil zakonovih, niti z intencijo zakonodavca ali veljavnimi pravnimi načeli.

Kako je uporabiti določila zakona z dne 26. decembra 1895 št. 197 drž. zak. (o avtorski pravici)?

Akoravno v besedilu zakona z dne 26. decembra 1895 št. 197. drž. zak. nikjer ni omenjeno, da določila §-a 467. še veljavnega kazenskega zakona nimajo več veljave, se vendar, ako primerjamo besedilo novega zakona z besedilom §-a 467. k. z., razvidi, da so se določila le-tega §-a deloma od besede do besede, deloma pa s premembami, ustrezajočimi naprednemu duhu modernih zakonov, uvrstila v novi zakon in se torej zamore sklepati, da so določila §-a 467. k. z. v istini

zastarela in po določilih novega zakona o avtorskih pravicah popolnoma nadomeščena, s kratka, da je § 467. k. z. po imenovanem novem zakonu derogiran.

V nekem praktičnem slučaju pokazale so se težkoče in dvombe, kako se naj tolmačijo nekatera določila novega zakona o avtorski pravici in o tem, ali še veljajo prejšnji, v obrambo literarne in artistske lastnine izdani predpisi, osobito predpisi cesarskega patenta z dne 19. oktobra 1846 št. 992 j. z. zb.

V rečenem slučaju je fotograf *A.* izdal že leta 1891. in še potem svoje umetne proizvode, tikajoče se neke svetoznane jame in njene okolice, ter je ščitil last svoje umetnosti z imenom in prepovedjo na posameznih fotografijah kakor: »*N. N. v X., ponatis prepovedan.*«

Novi moderni sport razglednic, katerih se je poslužil že fotograf *A.* sam s tem, da je prenesel slike s svojih fotografij na razglednice, privabil je takoj trgovca *B.* v istem kraju, da je začel *A.*-ju konkurenco delati. Naročil je namreč pri firmi *C.*, baje po uzorcih iz nekega albuma, ki ga je bil izdal *A.*, slike, zadevajoče jamo in njeno divno okolico, ponatisnjene na raznih razglednicah; album je zares tudi imel enake slike, kakoršne so bile na gori navedenih fotografijah fotografa *A.* Naročene razglednice so se *B.*-ju zares doposlale in imajo na koncu zaznambo: založil *I. I.* (t. j. trgovec *B.*)

Mnogo teh v zalogi *B.*-a izišlih in tudi od njega razprodanih razglednic imelo je natanko iste slike, kakoršne so na leta 1891. izdanih fotografijah in ki so bile zakonito varovane. V započeti kazenski preiskavi proti trgovcu *B.*, katero je prouzročil *A.*, se je dognalo, da je firma *C.* vsled naročila *B.*-ovega na njenih, trgovcu izročenih razglednicah zares uporabila slike od fotografij lastnika *A.*, in se je končno še po zvedencih izkazalo, da se je firma *C.* resnično poslužila artistske lastnine fotografa *A.* s tem, da je očitno prenesla slike od že večkrat omenjenih fotografij na razglednice.

A. je dvignil obtožbo zoper trgovca *B.* in firmo *C.* radi posega v njegovo stvariteljsko pravico po smislu §-a 51. zak. z dne 26. decembra 1895 št. 197. drž. zak. in § 467. k. z. ter

je zahteval po §-u 56. l. c. uničenje plošč in tudi, da zapadejo posnetki itd.

Pri glavni razpravi se je zagovorništvo obtožencev večinoma le upiralo na tolmačenje zakonitih določil, tako §-a 40. odst. 2, št. 2, §-a 48. in §-a 66. zak. z dne 26. decembra 1895 št. 197. drž. zak.; osobito se je povdarjalo, da fotografije tožitelja *A.*, katerim manjka zaznamba koledarskega leta v smislu §-a 40., odst. 2, št. 2 l. c., nimajo več zakonitega varstva, da že sama po sebi vsled §-a 48. istega zakona stvoriateljska pravica ugasne po preteku 10 let in da so bili proizvodi tožitelja *A.* iz leta 1891. v obče vsakomur pristopni in da torej te reprodukcije na razglednicah tvorijo tem manj kaznjivo dejanje, ker takim proizvodom baje po §-u 66. odst. 2 zak. z dne 26. decembra 1895 št. 197. drž. zak. ne gre več nego 4letna veljava, konečno da je sploh že stvoriateljska pravica tožiteljeva do fotografij radi tega ugasnila, ker *A.* ni dal na teh delih zabeležiti koledarskega leta in ker tudi ni po §-u 66. l. c. svoje avtorske pravice obranil s tem, da bi bil na fotografije pritisnil poseben uradni pečat.

Ne glede na to, da še dotična razsodba ni pravomočna, hočemo v marsičem ob kratkem to izpodbijati, kar je zagovorništvo uporabilo za dokaz, da naperjeni obtožbi ni ugoditi.

Navedena določila §-a 40. odst. 2, št. 2, §-a 48. in §-a 66. zak. z dne 26. decembra 1894 št. 197. drž. zak. nikakor ne morejo krivde obtožencev odpraviti, kajti isti § 40. se nanaša gotovo le na fotografična dela, katera so nastala po pričetku novega zakona; § 66. ibid. na le-ta slučaj ni uporaben, ker gre za razmnožke in posnetke, kojih narejanje do sedaj ni bilo dovoljeno; pa tudi iz določb §-a 48. ne bi bilo posneti, da bi bila stvoriateljska pravica lastnika predmetnih fotografij že ugasnila, ker ni ovrženo, kar *A.* trdi, da so ta dela še-le nastala leta 1891. in pozneje.

Pač pa je ravno iz §-a 65. novega zakona leta 1895. po vsej pravici sklepati, da se novi zakon uporablja tudi pri delih, katera so izišla pred začetkom njegove veljavnosti, in k tem delom spadajo tudi fotografični izdelki (prim. §-e 23. do 42. novega zakona). Omeniti je le, da ostanejo za taka

dela v moči dosedanje dobe obrambe, ako so daljše. V le-tem slučaju pa pridejo v poštev obrambne dobe prejšnjih zakonov glede varstva literarne in artistske lastnine in sicer v smislu §-ov 13.—24. ces. patenta z dne 19. oktobra 1846, št. 992 j. z. zb. *A*, kakor lastnik fotografij, po katerih so se v tem kazenskem slučaju inkriminirani posnetki vzeli, še uživa ves čas svojega življenja stvariteljske pravice, koje je bil pridobil že pred početkom novega zakona o stvariteljskih pravicah, in teh pravic niti smrt ne more vzeti, ker se smejo za dobo 30 let prenesti na njegove dediče. Po vsem tem sta obtoženca zares zakrivila ono poseganje v avtorsko pravico, katero obtožnica graja (§ 51. zak. z dne 26. decembra 1895, št. 197. drž. zak.).

Ako se še preudarja, da novi zakon o stvariteljskih pravicah v zvezi z izvršilnim zakonom z dne 29. decembra 1895. leta števil. 198. drž. zak. natanko določuje avtorske pravice, ker je v enaki meri zakonito braniti tako ona dela, koja so izšla pred pričetkom novega zakona, kakor tudi poznejšnja nova dela po pričetku veljavnosti novega zakona (glej osobito § 65. in 66. nov. zak.), in če se nadalje pomisli, da je vsled §-a 66. nov. zak. razmnoške in posnetke, katerih narejanje do sedaj ni bilo prepovedano, le tedaj dovoljeno razširjati, kedar se na prošnjo vdeležene stranke v 3 mesecih sestavi inventar ter se na nje pritisne tudi poseben pečat, — to pa za naš slučaj ne velja, ker še stvariteljska pravica *A*-jeva živi in nikakor ni omejena na rok §-a 48. nov. zakona — po vsem tem ni dvoma, da so navedena dejstva obtožencev učinila poseganje v označene pravice fotografa *A*. po smislu §-a 51. zak. z dne 26. decembra 1895 št. 197. drž. zak.

Deželno sodišče v Lj. je v istini obtožbi pritrdilo in obtoženca spoznalo krivima, vendar se je iz sodbe izločil § 467. kaz. zak., katerega je še obtožba imela v mislih.

Dr. K. W.

Opomin pred prisego, zapriseganje in zaslišavanje prič v slovenskem jeziku (l. 1729.).

Priobčil P. pl. Radics.

(Konec.)

Lete fo pak te befséde, katere Vi bofte perségle:

Juramentum.

Jeft N: N: persefhem * nar poprei * Bogù Ozhetu *, Sinù, ienu S. Duhu * Lubi Divízi Marij * u'sem Bofhiem Suetníkam * ienu Suetnízam, ienu u'sem Angelzam *: de ieft u'seh teh rezheh, v' katérih sem ieft k' ene prizhe poslàn, ienu v'prafhan bodem, koker ie mene prou vedeozhe, polek v'se resnize; pres v'sega Saderfhaina ali sataiéna, nikàr fa periafnast, nikàr fa blagù, srebrù ali slatù, nikar sa moi nuz, sa nobénu mítu, ali dar, bode sa botrínftvu ali shlachto: ampak Sa same pravíze volo, polek v'se resnize ozhem pravízihu govoríte; v'tem tudi nezh Samouzháte, ne sataíte. koker mene pravi Buch, ienu ta Sute Evangéli, moia Cathólishka Vira, ienu ta prefhégnana pres v'sega mádefha spozhéta Divíza, Mati Bofhia Maria, ienu v'se Suetníke na moi pósledne dan, kadar se moia Dusha od telefsa lozhíla bode, k' isvelizhainu pomágei, ienu po Sute Bofhie Vole, oku ieft danefs eno befsédo krívu perséfhem, na letem Sute v' prizho od Gospúda Boga straffan, tankei od negove suete gnade, ienu mílofte od geméínshaffte v'seh Suetníkou ienu Suetníz, na vek ienu kumei odlózhen bode. Amen.

* Lete Persége se obéden Pravizhen kershenek nima bate: Sakai, kadar Eden ies práviga Virnega serza, sa pravíze volo perséfhe, En tak skufi leto perségo sámiga Gospúda Boga, kateri je ta Vezhna Pravíza, huale, ienu u' take vífhe suoio pravo Viro spofná ienu poterde. Satéga volo tudi ta S. Psalmíft na dua ienu fhestdesétemu Psalmu govori: Laudabuntur omnes, qui iurant in Eo: De u'se taiste, kateri v' Bofhiem ftrahe ienu pravízihu perséfheio, bodo od Gospúda Boga pohuálene.

„Formula Etlicher
Gemeinen Frog-Stück in Krainischer
Sprach“.

I.

Ste perségle? ienu fte prou fastopile, kai f' ena grofovítna straffenga enemu krívù persefhenemu Zhloveiku, taku dobru na letem, koker na v' unem suetu naprei stoí?

(* Taku imate veidete, de kar kole Vafs iest sedai bodem prashau, Vi per vashe persege ienu per Ifvelizhainu vashe Dushe, ste doufhni v'se po pravize, kokar Vam ie per vashe Pámete prou veideiozhe, poveidate. Kar prou veifte, taku rezite: leitù veim, kar naveifte, rezite: letù sem shlishau. Jenu kadar Vi moie prashaine be nefastopili, taku poprafhaite mene vezhkrat, ienu nikar popreit odguvar na daite, ampak de mene prou bofte fastopili. Sakài imate veidete, de kadar kole Vi ies to narmaine befsédo dergazhe, kokar Vi veifte ienu fnafte, bofte mene odgovorili, bódese letemù, sa kateriga Vi prizhuite k' nuzu ali k' shkóde, taku ie Vasha perséga fausch; ienu nabofte, nikar le na letem suetu, obene srezhe iméli, ampak tudi v' unem, na vek ienu kumei od S. Bofhiega Oblizhia odvérfhene.

II.

Ste Vi ta ogled letega kraia, od kateriga ie leta sfriffunga, prou notre u'fele?

III.

Vam ie leta krai fnan? Ste Vi lete roiene, ienu ftoiezhe?

IV.

Kulukain ste stare? Kulukain polnete?

V.

Ste se Vi k' lete prizhenge sami ponudele? Ali, v' kakeshne vifhe ste Vi sa prizhe lefsem pershle?

VI.

Ste Vi v' lete Rezhe ies kakeshnem dobizhkam sapopadene? Ali natroftate se Vi eniga nuza, kadar bi leto Praudo Gospud N: dobiu?

VII.

Ste Vi Gospodu N: kateri Vas ie sa prizho postavu, u' kakeshne vifhe perdian?

VIII.

Ni se Vam Gospud N: (ali negove ludie) u' kakeshne vifhe samiru? De Vi satega Volo ies eniga serda zhes Gofpuda N: mislete prizhate? ienu nemu skufi Vashu prizhaine skoditi.

IX.

Ste se Vi ies Gospudam N: ali ies negovem Ludiem, ali ies letem drugim prizhame pogovorili? Ali, ste Vi bli od kateriga poduzhéne ienu naftiftane, kar be Vi imeli prizhate?

X.

Ni Vam kateri dar, mitu ali shenkilu, sa letu kar be Vi imeli prizhate, oblublenu? Ali ste fhe morebiti kai taziga preielle? Ali se she imate troftate?

XI.

Naboiete se Vi ene samire ali straffenge per Gospudu N: kadar be Vi k' negovimu nuzu, ienu sa nega prou naprizhale?

XII.

Na mislete Vi Gospudu N: le sa vashiga dobizhka volo prizhate? ienu nemu pomagáte leto prauo dobite k' letemu zilu ienu kanezu: de be Vi pokler taifte Gemainè, hoftè etc. se shiher potftopile?

XIII.

Na boiete se Vi ene skode, kadar be Gospud N: super katériga Vi sa prizho ste postávlene, leto prauo dobiu?

XIV.

Ste Vi per lete Rubeshne (per letemu boiu etc.) v' prizho bli? ienu ste tudi Vi k' letemu kai pomagále?

XV.

Niste Vi sa vashiga dobizhka volo Gospuda N: k' lete Rubeshne, Praude etc. perpravele? ienu nega k' letemu nashúntale, ienu nastifttale?

XVI.

Ste Vi (ienu lete druge Prizhe) u'se eniga pofténega fhevleina?

XVII.

Komù peru'óshete Vi leto prauo dobié? ienu sakai?

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Podsodnost za pokojninske zahteve mestnih stražnikov.

V pravdi Jakoba V. proti mestni občini celjski zaradi priznanja letne pokojnine spr. je c. kr. okrožno sodišče v Celju po sklenjeni ustni razpravi spoznalo, da se ugodi ugovoru nedopustnosti pravné poti, izreče sodna nepristojnost in ničnost dosedanjega postopanja ter tožba zavrne, troški pa da se medsebojno pobotajo.

Razlogi.

Tožitelj Jakob V., ki je služil za mestnega stražnika v času od 27. januarja 1891 do 1. aprila 1899 je postal dne 1. aprila 1899 nesposoben za službo. Tožena občina mu je privolila celoletno plačo

500 gld. za odpravnino. Tožitelj pa se sklicuje na zakon z dne 14. maja l. 1896., št. 74 drž. zak., ki je veljaven za državne služabnike ter zahteva letno pokojnino 200 gld.; nasprotno pa trdi tožena občina nedopustnost pravnice poti.

Ta ugovor je utemeljen.

Po §-ih 3. in 21. organizacijskega statuta veljajo za mestno policijo celjsko one iste določbe, kakor za c. kr. služabnike. Dvorni dekret z dne 16. avgusta 1841, št. 555 zb. j. z. — z ozirom na § 1. zakona z dne 1. avgusta 1895, št. 110. drž. zak. in uvodni zakon k istemu ni moči dvomiti o tem, da je navedeni dvorni dekret tudi še sedaj veljaven — določuje, da je terjatve, ki pristojajo državi proti njenim uradnikom ali služabnikom, kakor tudi tirjatve, ki pristojajo uradnikom ali služabnikom proti državi in ki izvirajo iz medsebojnega službenega razmerja, razsojevati administrativnim putem. Ono isto velja tudi o pokojninah, katere zahtevajo državni služabniki od države. Po imenovanem organizacijskem statutu se smatra mestna straža glede pokojninskih zahtev enakopravno z državnimi služabniki in iz tega izhaja, da bi se bil moral tožitelj glede svoje pokojninske zahteve obrniti do administrativnega oblastva, če ni bil zadovoljen z ponujeno odpravnino. Da je to res tako, izhaja nedvomno tudi iz nekaterih naredeb najvišjega administrativnega oblastva, vzlasti iz razglasov finančnega ministerstva z dne 8. novembra l. 1855. št. 54 uk., z dne 19. julija 1856, št. 32 uk., z dne 26. marca l. 1869., št. 12 uk., z dne 29. avgusta 1871, št. 33 uk. kakor tudi iz razsodbe c. kr. državnega sodišča. Tožba za priznanje in plačevanje pokojnine bila je torej pri sodišču neumestno vložena ter jo je bilo zavrniti po §-u 42. jur. z. zaradi absolutne nepristojnosti in izreči, da je nično vse dosedanje postopanje.

Troški se med seboj pobotajo po smislu §-a 51. c. pr. r., ker tožitelju ni pripisovati posebne krivde na tem, da se je pravda vršila, tem manj, ker ga je mestna občina izrecno napotila na civilnopravno pot.

Vsled tožiteljevega rekurza je c. kr. višje deželno sodišče v Gradci izreklo, da se ne ugotovi ugovoru nedopustnosti pravnice poti in se toženka obsodi, da mora povrniti tožitelju stroške incidenčnega postopanja in rekurza, vse to iz nastopnih razlogov:

Ugovor nedopustnosti pravnice poti v le-tem slučaju zakonito ni utemeljen, ker je čisto neumestno sklicivanje na dvorni dekret z dne 16. avgusta 1841, št. 555. zb. j. z. Res se sicer organizacijski statut za celjsko mestno stražo glede pokojninskih pravic njenih udov sklicuje

na pravila, veljavna za c. kr. služabnike, a na ta način uredile so se njih pokojninske zahteve tako, kakor za državne služabnike, nikakor pa oni statut ni mogel ustanoviti izjemne podsodnosti za tirjatve, izvirajoče iz služabnega razmerja, v smislu dvornega dekreta z dne 16. avgusta l. 1841., koji je veljaven edino le za državne služabnike.

Tožitelj je vstopil v službo mestne straže na temelju privatne pogodbe ter je vsled te pogodbe prevzel dolžnosti, pa tudi pridobil si pravice; te pravice more edino le pravnim potom pri c. kr. sodiščih utrditi, ker se opirajo na privatno pogodbo. Sicer je pa tožena občina sama napotila tožitelja na civilno pravdo pot.

Po tem takem bilo je treba spremeniti sklep c. kr. okrožnega sodišča, s katerim se je bilo ugodilo ugovoru nedopustnosti pravdne poti, ter obsoditi nasprotnico v smislu §-ov 48. in 50. c. pr. r. v povračilo pravnih, vsled neutemeljenega ugovora povzročenih stroškov prve inštanice ter rekurznihi stroškov.

C. kr. najvišje sodišče je s sklepom z dne 31. oktobra 1899, št. 15996. revizijski rekurz tožene občine zavrnilo ter potrdilo sklep c. kr. višjega deželnega sodišča v Gradcu iz njegovih navedenih stvarnih razlogov.

Dr. J. Hrašovec.

b) Odškodnina za zlorabo zastavljenega biciklja. — K uporabi §-ov 43. in 45. c. pr. r.

C. kr. okr. sodišče v Lj. je na tožbo Ludovika L. proti Alojziju Z. radi 60 gld. razsodilo dne 10. nov. 1898 (C IV 397/98) tako: Toženec je dolžan plačati tožniku za rabo kolesa, izročene mu v zastavo, tekom l. 1898., znesek 4 gld. s 5% obrestmi od 19. oktobra 1898, nadalje opustiti vsako vožnjo s tem zastavljenim kolesom in povrniti tožniku pravdne stroške v znesku 23 gld. 4 kr. v 14 dneh pod eksekucijo; višja zahteva tožnikova se zavrača.

Dejanski stan.

Tožnik navaja, da je kupil dne 21. septembra 1897 pri puškarju F. K. kolo za 170 gld., katero je imel do konca novembra 1897. l. v svoji posesti in se z njim večkrat vozil. Potem pa je dal kolo pri F. K. očistiti in je izročil tožencu v zastavo za neko terjatev. Meseca avgusta tek. leta pa je videl toženca, da se je vkljub prepovedi peljal na njegovem kolesu v U. Ko ga je vprašal, zakaj da se vozi, je toženec odgo-

voril, da ima pravico voziti se na kolesu in se tudi vedno vozi. Tožnik zahteva primerno odškodnino za obrabo kolesa in pa, da se tožencu prepove nadaljna vožnja s kolesom. Da se je toženec res vozil, sklicuje se tožnik na priči Marijo L. in Bertrama S., a na puškarja Fr. K. v to svrho, da je bilo kolo vredno 170 gld. in da je vsled vožnje toženčeve izgubilo na svoji vrednosti.

Toženec pripoznava navedbe tožnikove, trdč, da se je šele letos spomladi naučil voziti na svojem kolesu in se potem peljal enkrat na Vrhniko, enkrat v Mengeš, dvakrat na kolodvor dolenske in enkrat na kolodvor južne železnice, dalje enkrat v Udmat in enkrat ali dvakrat do skladišča v Vegovih ulicah. Ko mu je pa tožnik prepovedal rabiti kolo, se ni več ž njim vozil.

Priči Mariji L. in Bertram S. sta potrdila, da sta res videla, ko se je toženec vozil na kolesu tožnikovem; Marija L. je tudi potrdila, da je toženec govoril, da se vedno vozi na kolesu, ker ima pravico do tega. Priča F. K. se je izpovedal, da je dal lansko jesen kolo tožniku za 170 gld., da je sedaj še popolnoma dobro, vendar pa je, ker sta pnevmatiki obrabljeni in sta pedala precej trpela, vsaj 30 gld. manj vredno; isti je izjavil, da ceni škodo, katero je napravil toženec z navedenimi vožnjami, na 4 gld.

Razlogi.

Na podlagi teh navedeb je dognano, da je tožnik tožencu dal kolo v zastavo za neki dolg in da je toženec svojelastno rabil kolo in tako napravil škode najmanj za 4 gld. Ker po smislu §-a 459. o. d. z. upnik ne sme zastavljene reči brez dovoljenja lastnika rabiti in se toženec ne more izkazati, da mu je dovolil tožnik voziti se s kolesom, bilo je zahtevi tožnika ugoditi, znižala pa se je zahteva na 4 gld. ker je zvedenec in priča F. K. potrdil, da znaša škoda le 4 gld.

Ker je tožnik s svojo zahtevo, da toženec ne sme rabiti kolesa, popolnoma zmagal in je bila določitev nastale škode odvisna od izjave zvedenca F. K., bilo je stroške po smislu §-a 43. II. c. pr. r. naložiti tožencu v celem znešku.

Proti tej sodbi vložil je toženec priziv, češ, ker je prvi sodnik vsled napačne ocenitve dejanskega stana ter dokazov in deloma vsled nepravilnega nazora o stvari sami tožniku sploh kaj in sešbno 4 gld. za rabo kolesa pripoznal in izrekel, da mora toženec v prihodnje opustiti rabo kolesa, in ker je konečno obsodil ga v povračilo stroškov prve inštanice.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je dne 28. januarja 1899 razsodilo:

1.) Prizivu se toliko ugoti, da je toženec dolžan plačati za rabo (prav: obrabo) kolesa 50 krajc. s 5 % obrestmi od vročitve tožbe v 14 dneh pod eksekucijo in da se pravdni troški pobotajo. Tožbena zahteva glede višjega, tožniku po prvem sodniku prisojenega zneska 3 gld. 50 kr. se odbije.

2.) Prizivu proti izreku glede nadaljnje rabe kolesa se ne ugoti in v tem oziru sodba potrdi.

3.) Tožnik je dolžan tožencu plačati polovico na 20 gld. 76 kr. odmerjenih stroškov prizivnega postopanja, torej 10 gld. 38 kr. v 14 dneh pod eksekucijo.

4.) Izrek sodbe, s kojim se je tožbena zahteva glede 4 gld. presegačega zneska odbila, ostane neizpremenjen, ker ni bil ispodbijan.

Razlogi.

1.) Toženčevemu prizivu zoper izrek, da mora tožniku za rabo kolesa plačati 4 gld., bilo je deloma ugoditi.

Že iz trditev v tožbi in na razpravi je jasno, da zahteva tožnik plačilo zneska 60 gld. iz naslova odškodbe in ne morda iz naslova kakega pogodbenega dogovora in posebno ne iz naslova najemne pogodbe. On trdi, da je toženec zastavljeno mu kolo samolastno rabil in da je vsled te uporabe kolo na vrednosti izgubilo; s to trditvijo je odškodninska zahteva v smislu §-ov 459. in 1293 o. d. z. in sl. utemeljena.

Iz vsega tega se razvidi, da tožnik zahteva plačilo za obrabo, a ne, kakor se je v tožbi napačno izrazil, za rabo kolesa.

Toženec priznava samolastno rabo kolesa za vožnje, ki jih je sam navedel, in ker je brez dvojbeno, da se kolo po rabi obrabi in vsled tega na vrednosti izgubi, tedaj je tožbena zahteva »in quali« ognana.

»In quanto« prisodil je prvi sodnik za primerno odškodbo 4 gld. opiraje se na izrek zvedenca F. K. Temu pa ni pritrditi. Tožnik je sam vzel za podlago preračuna visokosti odškodnine to, da se plačuje za jednodnevno rabo kolesa po 50 kr., in temu je tudi toženec pritrdil. Na tej podstavi izračunal je tožnik odškodbo za 120 dnij rabe z zneskom 60 gld. češ, da je tudi kolo za toliko vrednosti izgubilo. Ni torej vzroka odškodnino določevati na drugi podstavi in to tem manj, ker je podatkov dovolj za določitev odškodninskega zneska na prvo omenjeni podstavi.

Zvedenec F. K. je potrdil, da se je vozil toženec, ako se vpošteva vožnje, od njega samega priznane — da se je tudi še sicer vozil, itak ni dognano — vkupe kakih 83 km. Ker pa je notorično, da se toliko kilometrov v enem dnevu lahko vozi, ni bilo tožniku odškodnine za samolastno rabo kolesa po tožencu več prisoditi nego 50 kr. in to posebno, ker je videti, da je ta znesek tudi v smislu §-a 273. civ. pr. r. primerna odškodba za povzročeno obrabo kolesa.

Bilo je torej v tem oziru sodbo izpremeniti in tožbeno zahtevo glede več prisojenih 3 gld. 50 kr. odbiti. — Zvedenec F. K. je sicer izrekel, da ceni škodo po omenjeni vožnji kolesu prizadeto največ 4 gld., a na ta izrek se iz zgoraj navedenega razloga ni bilo ozirati, posebno ker to mnenje nikakor ni z razlogi podprto, nego je le izražena misel F. K.

2.) Toženčev priziv glede izreka, da mora v prihodnje opustiti vsako vožnjo z omenjenim kolesom, ni utemeljen. Dotična tožbena zahteva ja v bistvu zahteva, kakoršna ugaja tožbam po smislu §-a 228. civ. pr. r. Da pa je tožniku pravno do ugotovitve, ima li toženec pravico rabiti zastavljeno mu kolo, to je brezdvajbeno in to tem bolj, če se ozira na to, da se je toženec s tem kolesom v istini samolastno vozil, ker že iz §-a 459. in §-a 1372. o. d. z. izhaja, da zastavni upnik nima pravice rabiti zastavljeno mu reč. In ker to tudi toženec sam priznava, bilo je v tem oziru izpodbijano sodbo potrditi.

3.) Glede izreka o sodnih stroških prve inštanice je toženčev priziv deloma utemeljen in bilo mu je deloma ugoditi.

V tem oziru je vpoštevati, da znesek terjatve, ki jo je tožnik napovedal, ni bil samo odvisen od ugotovitve po sodnikovem izprevidu ali od mnenja zvedencev, temveč je bil tudi odvisen od istinitosti dejanskih navedeb tožnikovih, s kojimi je to terjatev utemeljeval, ki se pa ob ugovoru toženca večjidel niso dognale. Dalje je vpoštevati, da branitev toženca glede zahteve, da mora opustiti daljno rabo kolesa ni povzročila posebnih stroškov, pritrditi je pa, da je bil v tem oziru vsekakor dan slučaj §-a 45. civ. pr. r., ker je toženec že prej obljubil, da opusti daljno rabo kolesa in ga tudi potem res več ni rabil, in ker je toženec takoj pri prvem naroku dotično zahtevo priznal. — Naposled se je ozirati tudi na to, da je toženec sam zakrivil, da je tožnik neprimerno veliko terjal, ker mu je, ko ga je avgusta meseca leta 1898. pri vožnji s kolesom ustavil, opomnil, da se z omenjenim kolesom vedno vozi.

Glede na vse te okoliščnosti, potem, ker je tožnik vendarle, če tudi z neznatnim zneskom zmagal in ker je toženec tožniku sploh odrekel pravico kaj terjati za rabo kolesa — smatralo se je opravičenim po §-u 43. I. odst. civ. pr. r., da se pravdni stroški medsebojno pobotajo, in je bilo v tem oziru izpremeniti izpodbijano sodbo.

4.) Ker je toženec s svojimi prizivnimi predlogi le deloma zmagal, bilo je stroške prizivnega postopanja razumno razdeliti (§ 43. odst. I. civ. pr. reda) in tožencu primerno prisoditi polovico teh stroškov.

5.) Izrek sodbe, da se tožbena zahteva glede 4 gld. presegajočega zneska odbije, ostane neizpremenjen, ker se ni izpodbijal.

Na revizijo tožnikovo je c. kr. najvišje sodišče obnovilo sodbo prve instance in tožniku prisodilo stroške prizivnega in revizijskega postopanja.

Razlogi:

To, da prizivno sodišče določuje znesek, ki ga naj toženec tožniku povrne iz naslova obrabe kolesa, ni vzelo za podlago mnenja zaslišanega zvedenca, ni nikaka, temeljito presojevanje sporne stvari ovirajoča napaka po smislu §-a 503. št. 2. c. pr. r., kajti mnenje je bilo prizivnemu sodišču znano in ga le-tó tudi ni prezrlo. Tudi v tem, da se izrek prizivnega sodišča o višini odškodnine ne strinja z zvedenčevim mnenjem, ni najti nikakega nasprotja s spisi po smislu §-a 503. št. 3 c. pr. r. ker se prizivno sodišče sploh ni držalo zvedenčevega izreka. Revizijskih razlogov po §-u 503. št. 2 in 3 c. pr. r. torej ni.

Pač pa je revizija utemeljena, v kolikor se opira na revizijski razlog §-a 503. št. 4 c. pr. r. Kajti to, da prizivno sodišče, določujoče odškodnino, ni vzelo za podlago zadevnega zvedenčevega mnenja, ampak od toženca na dan zahtevani znesek 50 kr., je očitvidno napačno pravno presojevanje stvari. Tožnik je sicer ta znesek 50 kr. označil za posodnino jednega dne, toda s tem, da je svojo terjatev v tožbi utemeljil s številko, ki ustreza običajni posodnini, njegova zahteva ni prenehala biti iz naslova odškodovanja radi zlorabe kolesa in s tem povzročenega poslabšanja zastavljenega predmeta. Podlaga za tozadevno ustanovitev torej ni, da bi se morala spraviti v zvezo s posodnino. Prizivno sodišče je odmerilo toraj odškodnino na napačni podlagi in sodba prve inštanice, ki se opira na zvedenčev izrek, je tembolj opravičena, ker ni pomislekov proti zvedenčevemu mnenju in ker odškodnina v znesku 4 gl. posebno z ozirom na toženčevo priznanje, da je kolo rabil večkrat za večje

izlete, nikakor ni previsoko odmerjena. Reviziji je bilo torej v glavni stvari ugoditi.

A tudi glede izreka o pravnih stroških prve instance izvira sodba prizivnega sodišča iz napačnega pravnega presojenja stvari, ker tožnik je zmagal z bistvenim delom svoje zahteve, naj se namreč spozna, da je toženec proti pravu rabil kolo in da mora to v prihodnje opustiti, in ker znesek odškodninske tožnikove terjatve bil je odvisen od sodnikovega izprevida, oziroma od preračuna zvedenškega, in zato bi bilo treba porabiti drugi odstavek §-a 43. al. 2. c. pr. r.

Iz teh razlogov je bilo prvo sodbo povsem obnoviti. Izrek o nadaljnjih stroških je utemeljen v določilih §-ov 41. in 50. c. pr. r.

c) Iz uknjiženja prava na kamate od ustanovljenog dana ne sledi, niti opstoji zakonska pretpostava, da nisu isti bili plaćeni, pa zato nemože se na nje, ako nisu bili prijavljeni, imati obzira kod ovršne razdiobe.

Zaključkom o razdiobi c. kr. kot. suda u R. od 28. novembra 1899 posl. br. E 346/99—11 bje doznačena poreznoj općini rovinjskog sela, kao vjerovnici, uknjižena glavnica od for. 347.17 sa zaostalim kamatima od tri godine prije dana dosugjenja u iznosu od for. 62.49.

Protiv toga zaključka tjerajući vjerovnik R. podnese utok, obrazlažuć ga time, da pošto rečena vjerovnica nije prijavila prije nit na ročištu svoje traženje u ime glavnice i kamata, ima pravo pitati platež uknjižene glavnice sa kamatima od 6 % od 21. decembra 1898, od dana naime kad su počeli teći kamati zadnje godine do 14. oktobra 1899, kada je uzsljedilo dosugjenje.

Okružni sud u R. kao utočni sud zaključkom 29. decembra 1899 posl. broj R IV 209/99—13 udovoljio je utoku iz sljedećih razloga:

Polag §-a 210 O. E. ako vjerovnici ne prijave njihova traženja, na ista imaće se obzira samo u toliko, u koliko proizlazi iz javne knjige il iz ovršnih spisa, da pravno postoje. U nazočnom slučaju ne proizlazi nit iz zemljišne knjige nit iz ovršnih spisa, da je porezna općina rovinjskog sela vjerovnica zaostalih kamata na uknjiženoj glavnici od tri godine, pošto iz uknjiženog prava pobirati kamate od 6 % od ustanovljenog dana, ne sledi da su ovi zaostali, da zato nemože se na nje, ako nisu bili prijavljeni, imati obzira.

C. kr. vrhovno sodišče, usljed previdnog utoka porezne općine, zaključkom 25. januara t. g. br. 795 nije udovoljilo utoku iz razloga utočnega suda u suštini ispravnim, a k tomu iz dalnjeg razloga, da ako i proizlazi iz zemljišne knjige, da je glavnica porezne općine ukamaćena sa 6 % od 21. decembra 1895, neslijedi iz toga, da nisu zaostali kamati bili plaćeni a protivno zakon nepretpostavlja.

— ršk —

Kazensko pravo.

a) Ne bis in idem.

Kas. razs. od 12. januvarja 1900. l. št. 15897 od 1899. l.

Žandarmerija je Ljuboslava K. dne 14. aprila 1899. l. radi spolnega, na Katri O. započetega nasilstva zaprla in okrajnemu sodišču izročila. Le-to ga je v zapor vsprejelo, dne 15. in 17. aprila 1899. l. v smislu §-a 199. kaz. pr. r. zaslišalo ter potem po §-ih 190. in 191. kaz. pr. r. iz zavora izpustilo. Poizvedbe pa je nadaljevalo in ga še enkrat dne 1. maja 1899. l. kakor osumljenca zaslišalo. Dne 9. maja 1899. l. je izjavil državni pravdnik, pozivom na § 90. kaz. pr. r., da ni povoda dalje preganjati Ljuboslava K. radi spolnega nasilstva. Dne 10. maja 1899. l. je ustavilo okrajno sodišče poizvedbe v smislu §-a 90. kaz. pr. r., ter je o tem osumljenca obvestilo. Ne da bi se bilo dejansko stanje kakorsibodi premenilo, povsem neposredno prepodal je pa državni pravdnik dne 8. julija 1899. l. obtožnico, ki radi ravno istega čina okrivlja Ljuboslava K. zločina po §-u 132. III. k. z. V razlogih opomnja samo, da ni mogel K-a obtožiti radi spolnega nasilstva, ker ne more dokazati, da mu je bila znana nedoraslost Katre O. Uže v uporabi zoper obtožnico je obdolženec prigovarjal, da je njegovo preganjanje izključeno radi pomanjkanja pogojev §-a 352. kaz. pr. r. Toda višje deželno sodišče je odobrilo obtožbo, češ, da ni potrebna predhodna obnova, ker so bile presekane poizvedbe radi nedostatnih razlogov za uvedanje preiskave ali za obtožbo zoper določeno osebo, in ker ob to Ljuboslava K. ni smatrati obdolžencem v zmislu §-a 38. k. pr. r. Po dne 4. septembra 1899. l. zaglavljeni razpravi je bil K. hudodelstva §-a 132. III. k. z. krivim proglašen. Glede vprašanja §-a 352. k. pr. r. bil je sodni dvor istega mnenja kakor višje deželno sodišče. Niti on ne smatra poizvedeb za kazensko, zoper določeno osebo naperjeno postopanje. Le-to, tako misli, začenja stoprav predlogom na uvedanje preiskave

ali prepodanjem obtožnice. Dotlej ni povoda dovoliti osumljencu poseben zaščit proti obtožitelju. Zdi se mu, da § 363. št. 1. k. pr. r. izraža zgol načelo, da je dopuščeno nadaljevanje kazenskega postopanja brez obnove, ko so bile presekane poizvedbe, torej prej nego je bila obdolžena določena oseba.

Toda smoter in naloga poizvedeb (§ 88. k. pr. r.) ne izključuje povoda preganjalnih korakov zoper določeno osebo že pred uvedenjem preiskave, in ustavljanja istih, ako jih poizvedbe ne opravičujejo. Pogostoma začenjajo poizvedbe, kakor v le-tem slučaju, baš občutljivim preganjalnim činom (zaporom). Da naj po §-u 90. k. pr. r. odrejeno presekane nima uspeha, da je zoper osebo, vsled izrecne izjave obtožiteljeve iz preganjanja izpuščeno, radi enega in istega dejanja zgol v smislu §-a 352. k. pr. r. postopati, ni združljivo z načelom §-a 57. odst. 3. k. pr. r., ki spaja ravno isti uspeh že s tem, da se molče odpove državni pravdnik preganjanju.

V tolmačenje izraza »obdolženec«, v §-u 363. št. 1. k. pr. r. rabljenega, ni torej uporabljati §-a 38. k. pr. r. Ako bi se ga razumevalo v zmislu, prvim sodnikom zastopanem, na 1. odst. §-a 38. k. pr. r. omejenem, bi pač ne imel § 363. št. 1. k. pr. r. prav nobenega pomena; le-to zakonovo določilo bi bilo uporabno zgol tedaj, kedar se je bilo po poizvedbah sicer predlagalo uvednje preiskave, a je bil predlog zopet umaknjen ali pa od svétne zbornice ali višjega deželnega sodišča (§-a 113. in 114. k. pr. r.) odbit. A nikakor ni domnevati, da je § 363. št. 1. k. pr. r. namenjen zgol takovim izjemam. Vladna obrazloženja le-te zakonove določbe kažejo glede vprašanja, kedaj je koga smatrati obdolžencem, na § 38. k. pr. r. sploh, a ne morda samo na 1. odst. istega. V 3. odst. §-a 38. k. pr. r. pa je izrečeno za celo obseže k. pr. r., da je uporabljati določila, tičoča se obdolženca, v kolikor niso po svoji naravi omejena na preiskavo, tudi na onega, ki je bil kakor osumljenec radi kaznivega dejanja zaslišan, pred sodnika poklican ali zaprt.

Na 3. odst. §-a 38. k. pr. r. se je torej ozirati, ko je razsoditi, je li dopustno nadaljevanje postopanja po §-u 363. št. 1. k. pr. r. ali pa potrebna obnova po §-u 352. k. pr. r. Tega mnenja so književniki avstrijskega kazenskega pravilnika (gl. vzlasti G. Meyer: Comment. III. zvez. str. 380., Mitterbacher: Comment. str. 624., Storch: Řizeni trestni rakouske, II. zvez. str. 556., Otto Friedmann: oest. Ger. Ztg. 1855. I. št. 66. i. dr.); očitovalo je je tudi kasacijsko sodišče v mnogih

razsodbah (n. pr. 19. oktobra 1885 l., št. 6345, — 1. oktobra 1896. l. št. 6470., Nowakova zbirka št. 1987.).

To zadostuje v dokaz, da je bilo dopustno Ljuboslava K. radi obtoženega dejanja zgol pogojem §-a 352. k. pr. r. — ki v tem slučaju vsekakor obstoja — preganjati in da ob to izpodbijana rzsodba nasprotuje načelu »ne bis in idem«. Obtoženčeva, §-om 281. odst. 9. b k. pr. r. podprta ničnostna pritožba je torej utemeljena. Ugoditi jej je, ne da bi bilo pretresavati tudi še ničnostni razlog odst. 5. §-a 281. kaz. pr. r.

Kasacijsko sodišče je le-ta izvajanja zastopnika generalne prokurature dobesedno zahvalilo ter obtoženca od obtožbe oprostilo.

G.

b) Dvakrat na smrt obsojen.

Kas. razs. od 24. januarja 1900. l. št. 18723 od 1899. l.

Obsojenčeva, na § 344. odst. 12. k. pr. r. oprta pritožba sloni na okolnosti, da so se vršila poizvedovanja za obnovo kazenskega po-stopanja, potem ko mu je bila že oznanjena izvršitev smrtne, dne 10. marca 1899. l. prisojene mu kazni (§ 403. k. pr. r.). Od le-tega dneva do dovoljenja obnove prebite smrtne težave smatra za poostritev kazni, ki bi bila morala po §-u 50. k. z. izključiti ponovno obsojenje na smrt, in ki torej v letem slučaju kaže prekoračenje sodne oblasti kaznovanja. Utemeljenosti pa ni nikakor priznati le-tem izvajanjem. Hočeš li opravičenjem o poostrenji kazni govoriti, onda moreš poostrenjem razumevati zgol zakonom določeno, sodnim izrekom prisojeno kazensko zlo, katero izvršuješ, z glavno kaznijo v celoto združeno, početkom ali koncem iste. Poostrilo začenja torej še-le izvršenjem glavne kazni. Kakor kazensko zlo pa moreš smatrati zgol taka poostrilna sredstva, ki vplivajo enakomerno na vsacega obsojenca in katero moreš, ako treba, povekšati. A smrtne težave so zgol subjektivno čustvo, čigar natežnost (intenzivnost) menja z moralno vrednostjo individualitete in katerega zato ne moreš smatrati absolutnim, merivnim (commensurablím) shujšanjem obsojenčevega položaja. Zakonom dopuščena poostrila kazni so v §-u 19. k. z. taksativno našteta. Zgol na le-ta poostrila se poziva v §-u 50. k. z. izražena prepoved. Da je temu tako, posnameš lahko iz nastanka le-te določbe zakona. Rodila se je iz §-a 43. kaz. zak. od 1803. l., ki slove: »Hudodelstva, katera zakon s smrtjo kaznuje, ne dopuščajo poostrila

kazni«. Nasprotno pa je § 44. kaz. zak. od 1803. l. naravnost zahteval poostrenje dosmrtno ječe ob obtežujočih okoliščinah, ukazavši, da je »po kakovosti le-teh okoliščin spoznati na poostrila, v §-u 17. označena.« Poostrila, katera je prejšnji zakon za smrtno kazen prepovedal, bila so torej ona, katera je § 17. (ki soglaša s §-om 19. sedaj veljavnega kaz. zak.) dopuščal za kazni na prostosti in v posebnih slučajih izrecno zaukazal za dosmrtno ječo. Določilo §-a 50. sedanjega kaz. zak. moreš torej samo tako razumevati, da ni prisoditi vrhu smrtne kazni tudi še kakega v §-u 19. označenega poostrila. S tem je hotel zakon vzlasti prepovedati, da bi se kdo, ki je na smrt ali na dosmrtno ječo obsojen, izpostavljal na sramotni oder (most) (§ 17 b) kaz. zak. od 1803. l.), čim bi trpel še posebno zasmehovanje, torej grdo ravnanje na časti. Ponova prepovedi poostrenja smrtne kazni v kaz. zak. od 1852. l. je prav za prav brez pomena, ker je bilo razpostavljanje na lajti že najvišjim sklepom od 22. maja 1848. l. preklicano. Najbrže niso smatrali za nepotreben določnejši, že v §-ih 34. in 35. k. z. izraženi povdarek prepovedi prisojanja samostojnih kaznij vrhu smrtne kazni. Smrtnih težav pa ne najdeš med poostrili §-a 19. k. z.; zastonj jih iščeš tudi med olajšujočimi po §-ih 52. in 231. k. z., kazensko zlo premenjajočimi okoliščinami; opustitve načela §-a 33. k. z. tudi ne dopuščajo, kakor je ne dopušča strah pred strogostjo preteče kazni na prostosti. Iz določila §-a 403. k. pr. r., slovom katerega je izvršiti smrtno kazen v jutro po onem dnevu, ko je bil obsojenec obveščen, da ni bil pomilošen, ni nikakor sklepati, da ustanavlja procesualno pravo kako izjemo od materialnega prava, da namreč smatra daljše čakanje na usmrnitev shujšanjem obsojenčevega položaja, zato poostrenjem smrtne kazni, in da zategadelj skrača na približno 24 ur čas med rečenim obveščenjem in izvršitvenim činom. Le-to mnenje je že zato puhlo, ker bi smrtne težave takim skračenjem gotovo ne polegale, bržé povekšale se, ker ni prav nobenega povoda, polagati začetek smrtnih težav uprav v obveščenje po §-u 403. k. pr. r., dočim morejo obstajati že ob razglasitvi smrtne obsodbe, in celo, dasi mogoče v manjši meri, že o početku kazenskega postopanja. Hočeš li smatrati smrtne težave poostrilom kazni, ne smeš smatrati smrti za glavno kazen po §-u 12. k. z., kajti sicer ne boš mogel smrtne kazni nikoli izvršiti (§ 50. k. z.), ker pred vsakim obglavljenjem trajajo daljše ali krajše smrtne težave. Zgol iz humanitarnih ozirov dovoljuje zakon obsojencu napominani rok, da se na smrt pripravi, katero bi bilo po §-u 397. k. pr. r. takoj izvršiti. Pošlje mu zato svečenika, ki naj mu

dušo z Bogom sprijazni, in dovoljuje njegovim sorodnikom in prijateljem, da ga morejo obiskati (§ 403. k. pr. r.). Ta pripravljavni rok je bil določen v k. pr. r. od 1850. l. in 1853. l. na dva, in v k. z. od 1803. l. celó na tri dni. Nikakor ne smeš zakonodavcu podtikati, da ni mislil na morebitno, prekoračenjem v §-u 403. k. pr. r. določenega rokú skopčeno prošnjo obsojenca ali družih v to opravičenih oseb za obnovevitev kazenskega postopanja; ker pa ni za takšne slučaje, ki jih je gotovo imel pred očmi, ustanovil izjeme določeb §-ov 359. in 361. k. pr. r., ni dvoma, da je mogla tudi ponovna razsodba izreči smrtno kazen. Gotovo ni mogoče prošnji za obnovevitev, v zadnjem trenutku prepodani, pripisovati vspeha, da ne samo ovira izvršitev zaslužene smrtne kazni, nego tudi izključuje ponovno obsodbo na smrt, ako ne, da prepustimo državno pravico kaznovanja obtoženčevemu razsojenju.

Iz le-teh razlogov je bilo ničnostno pritožbo odbiti.

F.

Iz upravne prakse.

Dražba občinskega lova se mora praviloma vršiti vpričo župana; kadar politična oblastva potrjujejo dražbeni akt, tudi ne smejo prezreti gmotnih koristi občanov. Občinski lov se lahko odda tudi pod izklicno ceno.

Okrajno glavarstvo v L. je z odločbo od 4. julija 1897. št. 26.664 potrdilo izid dne 23. junija 1897 izvršene dražbe B.-skega občinskega lova, na kateri je dr. pl. J. zdržil lov za dobo sedmih let, in je ob enem odbilo pritožbo drja. St. v dražbenem zapisniku, češ, da se je domaknilo takoj po trikratnem oklicu, ne da bi se kaj počakalo. Tudi ni okrajno glavarstvo z odlokom istega dne št. 26.785 ugodilo županovi pritožbi proti izidu dražbe, namreč da se je lov oddal pod izklicno ceno.

Ker sta se B.-ski župan in dr. St. pritožila proti navedenima odločbama, je namestništvo v G. z odlokom od 21. decembra 1897, št. 36.011 ovrglo odločbi okrajnega glavarstva in odredilo zopetno dražbo občinskega lova in sicer iz nastopnih razlogov:

Po §-u 2. minist. ukaza od 15. decembra 1852, drž. zak. št. 257 je pri političnem okrajnem oblastvu z javnimi lepaki naznaniti, kadar se razpisuje zakupovanje lova in sicer, če je mogoče, tri mesece pred potekom prejšnjega zakupa. V tem slučaju se je razpis zakupovanja občinskega lova, čegar zadnji zakup je potekel s 30. junijem 1897, naznanil z lepaki šele v majniku 1897, ne da bi se dalo iz spisov opravičiti, zakaj se ni oziralo na rok §-a 2. navedenega ukaza. Prav tako malo je po razpravnih spisih opravičeno to, da se je doba zakupa, ki je v §-u 1. zakona od 10. marca 1888, dež. zak. št. 22 (za Štajersko) določena praviloma na 6 let, tukaj določila na 7 let. Ker so se prezrli zakonovi predpisi, tičeči se zakupovanja občinskega lova v dveh točkah, bilo je izpodbijana odloka ovreči in odrediti novo dražbo.

Ministrstvo za poljedelstvo ni ugodilo rekurzu drja. J. proti odloku namestništva in je z razpisom od 7. majnika 1898., št. 9837 potrdilo izpodbijano odločbo iz nastopnih razlogov:

Občinski lov se je doslej dajal v zakup za letno zakupnino 170 gld. in se je na dražbi dne 23. junija 1897 tudi izklical za ta znesek. Dr. J. je ponudil 50 gld. in se mu je po dražbenem zapisniku, ker »ni nihče več ponudil«, po izjavi imenovanega v rekurzu na ministrstvo pa, ker ni nihče drugi dražil — izročil lov kar za ta znesek. Zakon sicer nima določila, da občinskega lova ni smeti oddati pod izklicno ceno, niti določila, koliko časa da naj dražba traja. Pri dražbi občinskega lova pa okrajno glavarstvo ne daje v zakup, nego občina; oblastvo je vodilni in nadzorovalni organ. Iz odloka okrajnega glavarstva od 4. julija 1897., št. 26.785 je razvidno, da je prišel B-ski župan šele po končani dražbi, in iz dražbenega zapisnika je posneti, da je bila dražba, koje začetek je bil določen na 9. uro, končana 10 minut po 9. uri, in da je prišel ob jednom z županom tudi dr. St. kot drugi dražitelj 10 minut po 9. uri. Ker pa ni bilo tehtnega razloga, da se je dražba opravila v odsotnosti župana, in ker po §-u 4. ministrskega ukaza od 15. decembra 1852., drž. zak. št. 257, oblastvo, ki naj potrdi dražbeni akt, ne sme prezreti tudi gmotnih koristij občanov kot lastnikov lovišč, a so se te koristi s potrditvijo dražbenega akta zelo oškodovale, zato je opravičeno ukrenjeno vničenje dražbenega akta in odredba nove dražbe.

XIII. redna glavna skupščina društva „Pravnika“.

Dne 24. januarja t. l. je imelo društvo »Pravnik« svojo redno glavno skupščino v »Narodnem domu« po dnevnem redu, ki je bil naznanjen v zadnji številki našega lista.

Ko je društveni načelnik g. dr. A. Ferjančič pozdravil navzočne in izjavil, da je zbor sklepčen, prečital je tajnik g. dr. Pirc naslednje odborovo poročilo o prošlem društvenem letu:

Slavna skupščina!

Poročilo, katero mi je čast podati, zadeva 11. društveno leto.

Dne 9. januarja 1899. leta vršila se je XII. redna skupščina, na kateri so bili izvoljeni: načelnikom g. dr. A. Ferjančič, v odbor pa gg.: dr. Vlad. Förster, Ivan Gogola, Ivan Kavčnik, dr. D. Majaron, Fran Milčinski, Julij Polec in poročevalec za ljubljanske odbornike, a gg. dr. Janko Babnik, dr. Juro Hrašovec in Bogdan Ternovec za vnanje odbornike. Le-ta odbor konstituiral se je tako, da se je izvolil načelnikovim namestnikom g. dr. D. Majaron, blagajnikom g. Ivan Gogola, tajnikom poročevalec, knjižničarjem g. Fr. Milčinski, v uredniški odbor pa gg. sodni svetnik Polec, sod. tajnik Kavčnik in sod. pristav dr. Förster.

Naše društvo štelu je koncem preteklega društvenega leta 142 članov. Ako se primerja to število s številom članov koncem l. 1898., ko je bilo 133 članov, vidi se, da so se pomnožili člani za 9. Po stanovih razvrsté se naši člani tako-le: 52 je sodnih uradnikov, 48 je odvetnikov, 32 je notarjev in 10 jih spada k uradnikom administrativne stroke. Izmed sodnih zdravnikov ne šteje naše društvo nijednega člana; to je jako obžalovati, posebno ker so se v zadnjih dveh letnikih našega društvenega lista priobčevali izvrstni sodno-zdravniški članki g. dr. D. Defranceschija, in naši gg. zdravniki še sedaj zvedenških mnenj za sodišča ne oddajajo v slovenščini, nego z malimi izjemami še vedno v nemščini. Tudi med naročniki našega društvenega lista iščemo zaman sodnih zdravnikov.

Vse delovanje našega društva se je osredotočilo na izdajo »Slovenskega Pravnika«, kojega je uredoval g. dr. D. Majaron. Vsebina tega lista se je bistveno ravnala po programu prejšnjih letnikov. Urednik je v preteklem letu dobival dokaj izvirnega teoretičnega gradiva, dočim je nedostajalo domačih pravnih slučajev. Sicer se je na lanski glavni skupščini izvolil odbor treh gospodov, kateri bi imeli nalogo, podpirati urednika na ta način, da bi zbiral praktične slučaje za list, toda žal, da delovanje tega odbora se ni razvilo. Poleg članov dobivalo je društveno glasilo 141 naročnikov, dočim je bilo leta 1898. samo 98 naročnikov. Pokaže se toraj, da je število naročnikov naraslo za 43.

Z veseljem mora konstatovati odbor, da so se našega društvenega glasila oklenili tudi nekateri naši hrvatski tovariši. Kakor se razvidi iz preteklega letnika, priobčil je »Slovenski Pravnik« več člankov in pravnih slučajev na hrvatskem jeziku. To je dajalo našemu listu značaj mnogovrstnosti in širšega obzora. Le želeli je, da bi se kolo hrvatskih sodelavnikov razširilo.

Društvenih večerov bilo je v preteklem letu pet in se je na njih razpravljalo jedno in drugo strokovno ali stanovsko vprašanje.

Naša knjižnica se je sredi leta preselila iz »Narodnega doma« v Gospodske ulice št. 17, kjer je tudi bralna soba. Tako je jedno kakor drugo gg. društvnikom boljše pri rokah.

V preteklem letu je društvu »Pravniku« odmrlo troje članov in sicer g. dr. Jakob Ploj, nadalje soustanovitelj društva in večletni odbornik, gospod sodni nadsvetnik Karol Pleško in g. notar Stanko Pirnat. Bodi vsem zaslužnim možem časten spomin!

V formalnem oziru prosim slavno skupščino, naj blagovoli poročilo odobriti.

V razpravi o tem poročilu se je na predlog urednika »Slovenskega Pravnika«, g. dr. Majarona sklenilo izreči zahvalo vsem sodelavnikom društvenega glasila, vzlasti pa za redno in mnogo-
uvaževano sodelovanje gospodom: dr. P. Defranceschiju, primariju bolnice v Novem mestu, I. Okretiču, c. kr. dež. sodnemu svètniku pri generalni prokuraturi na Dunaju, in B. Ternovcu, c. kr. višjesodnemu svètniku pri vrhovnem sodišču na Dunaju.

Ko so še zborovalci v znak žalovanja za umrlimi društvniki vstali raz sedeže, odobrilo se je brez prigovora tajnikovo poročilo.

Poročilo društvenega blagajnika gosp. Ivana Gogole se je glasilo:

Slavna glavna skupščina!

Z le-tem poročilom predlagam račun o dohodkih in izdatkih društva »Pravnika« v Ljubljani v preteklem letu 1899.

I. Dohodki.

1. Skupni blagajnični prebitek iz računa za leto 1898.	553 gld. 42 kr.
2. Članarine in naročnine	1244 „ 20 „
3. 4% obresti od hranilne knjižice št. 25848 za leto 1899	28 „ 24 „

Vsi dohodki skupaj . 1825 gld. 86 kr.

II. Izdatki.

1. Računi »Narodne tiskarne«	948 gld. 50 kr.
2. Honorar uredništvu in sodelavnikom	454 „ 15 „

Odnos . 1402 gld. 65 kr.

	Prenos . . .	1402 gld. 65 kr.
3. Najemščina za društveno sobo za 7 mesecev	56 „ — „	
4. Naročnina na strokovne liste	34 „ 82 „	
5. Odpraviteljci društvenega glasila za leto 1898. in 1899.	10 „ — „	
6. Pismoñoši za novo leto in poštnine od nakaznic	5 „ 70 „	
7. Znamke in zavitki za opominjalna pisma	10 „ 07 „	
Vsi izdatki skupaj . . .		1519 gld. 24 kr.

Ako se dohodki 1825 gld. 86 kr.
primerjajo s temi izdatki 1519 „ 24 „
ostalo je koncem leta 1899. v blagajnici prebitka 306 gld. 62 kr.
v gotovini, katera je naložena v mestni hranilnici ljubljanski na knjižici številka 29926.

III. Društveno premoženje.

1. Prebitek iz tega računa 306 gld. 62 kr.
2. Zaostanki na članarini in naročnini glasom priloženega
izkaza 484 „ — „
3. Nekaj knjig časopisov in sobne oprave.

Konečno prosim:

Slavna skupščina blagovoli ta račun na znanje vzeti in novemu odboru naročiti, da izkazane zaostanke primernim potom izterja.

Po razpravi, ki se je na to vršila radi obilnih zaostankov in v katero so posegli gg. dr. Moschè, J. Polec in dr. Ferjančič, sklenilo se je na predlog prvoimenovanega, da se odboru naroča, naj čim preje ukrene, kako se iztirjajo daljši zaostanki.

Pregledovalec računov g. dr. Munda je izjavil, da so blagajnikovi računi v popolnem redu in v soglasji s prilogami, ter predlagal, naj se g. Gogoli izreče zahvala za mnogi trud, ki ga je imel že enajsto leto z blagajništvom. Predlog se je živahno odobril.

Za tem so se vršile volitve, katerim sta bila skrutinatorja gg. dr. Tominšek in dr. Murnik. Pismo g. višjesodnega svetnika Ternovca, da v odboru ne bi mogel nadalje zastopati primorskih pravnikov, ker se je preselil na Dunaj, se je vzelo na znanje ter izrekla zahvala g. Ternovcu za dosedanje enajstletno mnogozaslužno odborništvo.

Izvoljeni so bili jednoglasno, odnosno blizu jednoglasno v odbor za l. 1900: gosp. dr. Andrej Ferjančič, c. kr. dež. sodni svètnik, načelnikom; gosp. dr. Vl. Förster, c. kr. sodni pristav, g. Ivan Gogola, predsednik notarske zbornice, g. Iv. Kavčnik,

c. kr. sodni tajnik, g. dr. D. Majaron, odvetnik, g. Fr. Milčinski, c. kr. sodni pristav, g. dr. M. Pirc, odvetnik, in g. Julij Polec, c. kr. dež. sodni svètnik — za ljubljanske odbornike; g. dr. Janko Babnik, c. kr. ministerski tajnik na Dunaji, g. dr. Hrašovec, odvetnik v Celji in g. dr. Ivan Zuccon, odvetniški kandidat v Trstu — za vnanje odbornike; gg. dr. Munda in dr. A. Moschè, odvetnika v Ljubljani, pregledovalcema računov.

Gospod načelnik dr. Ferjančič je konečno zahvalil udeležnike in zaključil zborovanje.

Književna poročila.

Uvod v narodno gospodarstvo. Po Maurice Blockovi knjigi »Petit manuel d' economie pratique« uredil Vekoslav Kukovec. V samozaložbi.

Popularno knjigo Blockovo, razširjeno po prevodih mej občinstvo raznih narodov, podal je tu g. Kukovec, pravnik na Dunaji, tudi slovenskemu narodu. »Pripombi mesto predgovora«, ki jo je spisal g. dr. P. Turner, popolnem pritrjamo. Knjižici, v lepem jeziku spisani, naj se posreči pomagati najširšim krogom do boljšega pojmovanja narodnega gospodarstva in tako do boljšega naziranja — svetá.

Доказна средства у нашем старом казенном поступку. Napisao Aleksa S. Jovanović. Preštampano iz »Braniča«, Beograd, 1898. — (Nadaljevanje.)

Sa ovim dokazom ne valja mješati mirenje krvi ili t. zv. krvno kolo, t. j. postupak mirenja zavadjenih stranaka.

U kradjama pokretnih stvari, obično stoke, krivac se pronalazio svodom, koji se je vršio ovako: U koga se nadje ukradena stvar, dužan je bio da uputi tužioca na onoga, koji mu je stvar predao, ovaj dalje na ostale, dok se ne dodje do lica, koje nema svodnika, te radi toga ostaje odgovorno za učinjeno djelo. Javan kup i kup u tuđoj zemlji oslobadjaju kupca stvari od davanja svoda i globe, pošto ga opravdavaju u prvom slučaju carinik, pred kojim je kup svršen, a u drugom duševnici.

Zakletva je dokaz čisto religioznog karaktera. U starom srpskom pravu rabila se zakletva i kao obtužni i kao pravdajući instrumenat. Ona se je polagala i po sporazumu stranaka i po sudskoj presudi. Gdje nema svjedoka, zakletva se je pravilno dosudjivala tuženom. Predhodno su se stranke dogovorile, gdje se ima kletva da dovrši — na plugu, na kamenu, u crkvi. Kletvenik se prekrsti, metne ruku na sol i hleb i zaklinje se: »ako nije tako ko što sam kazao, tako mi Bog ne pomagao, a hleb i plug izdali me itd.«

Krivokletniku se nigda ni u čemu ne vjeruje, ni na sudu ni pred ostalim poštenim ljudima. Osim krivokletniku obično se na sudu nije vjerovalo ubojici, lažnom svjedoku, razbojniku i lopovu, te falsifikatoru; i za to su ove osobe svoju zakletvu dopunjavale sakletvenicima, koji su u najstarijim spomenicima poznati pod imenom rotnici ili porotnici. Oni se po svojoj zadaći razlikuju od porotnika kao sudaca. U običajnom pravnom spomeniku iz Novoga Grada u Dalmaciji od 12. veljače 1551 nose zakletvenici naziv sa porotnika. Dr. Bogišić i dr. Ljubojević opažaju umjestno, da su oni isto što i svjedoci, poznati u starom njemačkom pravu pod imenom conjuratores, consacramentales, Eideshelfer. U Dušapovom zakonu zovu se duševnici su raznim dokaznim zadatcima: imali su ulogu vještaka procjenilaca, bili su posrednici za opravdanje od kaznene globe, a vršili su i naročiti zadatak kao pravi svjedoci za opravdanje od krivice. Termini starog našeg prava »dušiti se«, »obljubiti dušu« istovjetni su sa današnjim izrazima primiti ili odobriti zakletvu, dakle položenom zakletvom uzeti na dušu istinitost tvrdjenja, što znači formalno zakleti se.

Broj sakletvenika zavisio je od važnosti učinjenog djela. Njihov izbor rukovodio je sud. Sama procedura zakletve vršena je ovako: Sakletvenici i optuženi, čiju obranu oni dopunjuju, posedaju u crkvi izpred oltara okrenuti amo u crkvu, a oni, kojima se zaklinju, stanu pred njih, i jedan između njih, koji ovaj posao najbolje zna, uzme krst u ruke, pa onima što sjede stane govoriti, ili pravo reći proklinjati ih: »ako ste to i to učinili, pa nam kažete da niste, da Bog da, da vam se okameni u ženi diete, u kravi tele, u ovci janje, u zemlji sjeme itd., a oni što sjede viču: »amin, da Bog da«. Kadšto se odredi i to, koliko će oni koji se zaklinju dovesti muške djece i posaditi u crkvi pored sebe. Koji se ovako opravda, plaća prema svom imanju onima, koji su se za nj kleli, nagradu, zvanu okleština.

Još se kao dokazno sredstvo spominje i pismo. To je današnja izprava u najširem smislu rieči.

Kad je nepoznat krivac, preduzimano je na mjestu djela ja mčenje sela. Nadjen je n. pr. ubijen čovjek, ili je izvedena kradja, vlast odmah skupi seljane na pronalazak krivca. Ljudi jedan za drugog jamče, da nisu ubojice, lopovi itd. Kad se svakom nadje jemac, krivac ostaje nepoznat; a za to što je krivice u njegovomu ataru, selo je plaćalo globu i osudbinu. Tko za se ne nadje jemca, ostaje sumnjiv. Od njega počinje iztraga. Ako krivac prizna djelo, nastaje brza pravda; po osudi baci se u tamnicu, ili se oslepi, ili se objesi, ili se prožene itd. Ne prizna li, meće se na odaju, t. j. upotrebe se mjere, da se priznanje iznudi.

Jamčenje u prvom stupnju iztrage još nema karaktera dokaznog sredstva, već mu je svrha, da se iztraga uputi proti izvjesnoga bića. Ono dobiva snagu pravnoga dokaza tek u sudu zauzimanjem za optuženoga, koji je po dokaznim osnovima stavljen pod optužbu i u pritvor. Po međusobnom dogovoru seljana dodju pred vlast odabrana lica, jamče, da je optuženik nevin, ili mole, da se kao sumnjiv pusti u slobodu, dok se potpuno ne dokaže njegova krivica.

U starom pravu nalazimo jasno razlikovanje izmedju jamčenja »za platu« (naknado štete) i jamčenja »za glavu« (obveza, da će obtuženik doći na poziv vlasti i da ne će pobjeći). (Konec prihodnjič.)

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. februvarja 1900.

— (Iz kronike društva »Pravnika«.) Novoizvoljeni odbor je imel 24. pr. m. sejo, v kateri je volil načelnikovim namestnikom in urednikom »Sl. Pravnika« g. dra. D. Majarona, tajnikom g. dra. Försterja, blagajnikom g. dra. M. Pirca, knjižničarjem g. I. Kavčnika, a v uredniški odsek gg. J. Polca, I. Kavčnika in Fr. Milčinskega. Blagajništvo, ki je bilo od početka društva v večjih rokah g. Iv. Gogole, le-tá ni mogel več prevzeti.

(Petindvajsetletnica »pravničkoga društva« u Zagrebu.) Društvo »Pravnik« in uredništvo »Slovenskega Pravnika« sta dobila naslednje vabilo: Dana 3. ožujka o. g. proslavit će »Pravničko društvo« dvadeset-petgodišnjicu svojega opstanka sa slijedećim programom: I. Svečana sjednica u 4 sata poslije podne u saborskeje dvorani. Dnevni red: 1. Pozdrav predsjednika. 2. Svečana besjeda. Govori potpredsjednik. 3. Izvješće tajnika o društvenem životu. II. Banket u 8 sati u večje. Vaše se p. n. gospodstvo uljudno umoljava, da izvoli prisustvovati toj svečanosti. Gospoda, koja kane prisustvovati banketu, neka izvole javiti to do 20. veljače tajniku svečanosnoga odbora dru. Ernestu Mileru, zamjeniku državnoga odvjetnika, koji takodjer daje potanje obavjesti. Cijena 16 kruna po couvertu. Na dan svečanosti ureduje svečanosni odbor u hotelu k »Caru austrijanskomu« u 1. katu. — U Zagrebu, 3. veljače 1900. — Svečanosni odbor. Predsjednik: dr. F. I. Spevec v. r. Tajnik: dr. Ernest Miler v. r.

— (Slovenščina na trgovinskem sodišču tržaškem.) Dne 4. januarja t. l. se je vršila na imenovanem sodišču sporna razprava. Tožitelja je zastopal dr. St., toženca pa dr. Sl. Ker ste obedve stranki slovenskega rodu, bili ste obe pripravljavni ulogi (tožba in odgovor na tožbo) vloženi v slovenskem jeziku.

Tožiteljev zastopnik je vprašal najprej, poznajo li vsi členi sodnega dvora slovenski jezik, opozorivši, da se hoče posluževati v pravdi le slovenskega jezika. Predsednik mu je odgovoril, da on sam zna popolnoma slovenski, da prvi votant zna nekaj slovenski, a trgovinski prisednik in zapisnikar ne umeta niti besedice slovenski. Dr. St. je izjavil na to, da vsled tega odklanja vse ude sodnega dvora, ki ne znajo popolnoma slovenskega jezika, ter zapisnikarja, ter je zahteval, naj se sodni dvor sestavi iz samih članov, ki so povsem večji slovenskemu jeziku. Dr. Sl. se je temu predlogu pridružil.

Na to je predsednik, priznavši strankama pravico, posluževati se slovenskega jezika, pregovarjal stranki ter zastopnika, da bi razpravljala v ita-

lijanskem ali nemškem jeziku, ker ni moči sestaviti sodnega dvora od samih členov, ki bi znali slovenski, in posebno, ker med prisedniki iz trgovskega stanu ni nobenega, ki bi poznal ta jezik.

Po daljšem posvetovanju je proglasil predsednik sklep: Ker ni mogoče na tem sodišču sestaviti senata tako, da bi vsi udje poznali slovenski jezik, ker noben prisednik iz trgovskega stanu ne ume tega jezika, ima se na podlagi §-a 123. sod. opr. razpravljati s pomočjo tolmača. Ker pa ni možno dobiti takoj zapriseženega tolmača, je sodni dvor sklenil prenesti razpravo na drugi dan.

Dr. St. je protestiral proti uporabljanju tolmačev. Dokazoval je, da tolmača je zvati le za tuje jezike, a ne za deželne jezike in da po tolmačenju se krši jeden glavnih stebrov novega civilnopravnega reda, neposrednost. Zahteval je, naj se ta protest zapiše na zapisnik.

Dne 30. januarja se je nadaljevala razprava s pomočjo zapriseženega tolmača. Po zakoniti formalnosti udobil je besedo dr. St., da utemelji tožbo. Na to je tolmač prevel njegov govor. Dr. St. je konstatiral, da je prevod netočen, pomankljiv in celo očito napačen, ter protestiral proti takemu tolmačenju.

Tolmač je na to izjavil, da res čuti svojo nezmožnost za točno prevajanje v tej zamotani pravdi, ker ne pozna pravde, ker ne more najti takoj primernih tehničnih izrazov, ker ima malo vaje v tolmačenju in ker sploh ni moči si daljših govorov natančno zapomniti in potem prevesti od besede do besede.

Dr. St. je z ozirom na to odklonil tolmača. Rekel je, da je s tem slučajem dovolj drastično ilustrirana vsa pomankljivost in absurdnost obravnavanja po tolmaču. Dokazoval je, da niti najboljši tolmač ne more prevajati natanko od besede do besede ter izkazati v svojem prevodu vse nijanse in posebnosti izrazov drugega jezika. Govor zastopnikov nikoli ne napravlja v prevodu istega smisla, kakor v originalu, če ga sodniki direktno slišijo in umejo, kakor tudi najlepše opere ne moremo uživati, če jo slišimo po telefonu. Dokazoval je važnost izjav prič za pravdo in izvajal iz tega potrebo, da jih mora sodišče umeti direktno, a ne po tolmaču. Priče prav za prav napravljajo razsodbo. Radi tega je pravica v nevarnosti, če se pravda vrši s pomočjo tolmača, ker večina prič zna le slovenski. Zastopnika bi lahko govorila tudi italijanski ali nemški, a prič ne morejo drugače govoriti nego slovenski ter bi vsaj radi prič morali sodniki umeti slovenski. V imenu po novem civilnopravnem redu uveljavljenega principa — neposrednosti, ki zahteva neposredno občevanje strank in prič s sodniki, zahteval je tožitelj zastopnik, da se sestavi senat od samih udov, ki znajo dobro slovenski.

Dr. Sl. za toženca se je pridružil temu predlogu.

Na to je predsednik še enkrat pregovarjal stranki, da bi razpravljali v italijanskem ali nemškem jeziku. Slikal je težave, katere ima sodišče radi tolmača, in pomankljivosti takega obravnavanja. Priznal je še enkrat pravico

strank, da se razpravlja slovenski in upravičenost zahteve po slovenskih sodnikih, — a z obzirom na faktične razmere, da bi se prihranili veliki stroški za tolmača in da se sploh omogoči pravilno razpravljanje, bi bilo prav, naj se za takrat stranki udasti. Priznal je, da tako (s tolmačem) ni moči obravnavati.

Dr. St. je obžaloval, da se ne more udati, ker tu gre za princip, katerega je treba enkrat rešiti. Te krivične faktične razmere, ki so sedaj na poti zakonitemu razpravljanju, treba enkrat odpraviti! Če se pa vsakokrat udajamo, ostanejo razmere vedno iste. Dovesti moramo »ad absurdum« to nezakonito razmerje, da se mu enkrat odpomore. Kaj nam pomaga teoretično priznanje jezikovne enakopravnosti, če nam je ista v praksi onemogočena?! Tu gre za princip enakopravnosti, za pravico, in tu nehaajo vsi obziri!

Na to se je sodni dvor umaknil na posvetovanje. Po eni uri je pristopil k dru. St. sam predsednik trgovinskega sodišča in v dolgem govoru ga je skušal pregovoriti, da bi se udal. Priznal je tudi on upravičenost zahteve, nemožnost vspešne obravnave po tolmaču in nezakonitost obstoječih razmer, vsled katerih ni moči ugoditi opravičeni zahtevi strank. Zatrjeval je, da sodišče ni nasprotno slovenskemu uradovanju in bi rado ustreglo predlogu strank, če bi le moglo.

Dr. St. je ponavljal svoje že razvite razloge ter je izjavil, da ne more odnehati v tej borbi za principe in pravice.

Po zopetnem, skoro enournem odmoru je vstopil sodni dvor. Predsednik je izjavil, da se jim je posrečilo dobiti večšega tolmača v osebi c. kr. avskultanta dr. I.

Tožiteljev zastopnik je vprašal, je li ta tolmač uradno usposobljen za slovenski in italijanski jezik?

Predsednik je izjavil, da tolmač ni uradno usposobljen, da pa kakor Slovan zna temeljito slovenski in italijanski, da je ta njegova zmožnost sodišču znana in da ga hoče takoj zapriseči.

Dr. St. je na to izjavil, da tolmača, ki ni uradno usposobljen za tolmačenje, ne more sprejeti, da ga torej odklanja. »Grem še korak dalje«, je rekel. »Stranki sta uvideli, da na tem sodišču zastonj iščeta pravice, po ustavnih zakonih in po novi pravdi jima zajamčene, da jima ni moči vspešno in zanesljivo obravnavati, zato izjavljam dogovorno s tožencema, da raje, nego bi obravnavala s tolmačem, pustiva pravdo počivati.«

Tolmač je ta govor prevel na italijanski. Dr. St. je konstatiral, da prevod ne odgovarja njegovemu govoru: »Tu imate »ad oculos« dokaza, da ni moči obravnavati zanesljivo in temeljito niti po najboljšem tolmaču in da je naša zahteva povsem upravičena!«

Na to sta obe stranki odšli iz razpravne dvorane.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 8 K, za pol leta 4 K.

Uredništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah šte. 17; upravništvo pa v Gospodskih ulicah šte. 4.

